

De minister van Onderwijs, Cultuur
en Wetenschappen
dr. ir. J.M.M. Ritzen
Postbus 25000
2700 LZ Zoetermeer

Nassaulaan 6
2514 JS Den Haag
Telefoon (070) 363 79 55
Fax (070) 356 14 74
E-mail
secretariaat@onderwijsraad.nl

Ons kenmerk
970979/213
hc/tv

Uw kenmerk

Den Haag,
21 januari 1998

Onderwerp
Startbekwaamheden leraar
primair onderwijs

Hierbij biedt de Onderwijsraad u het eindrapport aan van de commissie die het proces van bijstelling van het u in oktober 1995 aangeboden document Startbekwaamheden leraar primair onderwijs heeft begeleid. De definitieve versie van het document Startbekwaamheden is u op 17 december 1997 door de ontwikkelgroep VSLPC/SLO aangeboden. De Raad onderschrijft het oordeel van de begeleidingscommissie over de definitieve versie.

In het navolgende gaat de Raad in op enkele met dit document samenhangende onderwerpen, te weten:

- het proces van herdefiniëring van de startbekwaamheden;
- de inhoud van het document;
- de functies van de startbekwaamheden;
- de wettelijke verankering van de startbekwaamheden.

1. Het proces van herdefiniëring van de startbekwaamheden

De voorgaande versie van het document Startbekwaamheden leraar primair onderwijs (versie oktober 1995) is door de Inspectie van het onderwijs van een kritische beoordeling voorzien, hetgeen u aanleiding heeft gegeven de Raad bij brief van 13 augustus 1996 te vragen een rol te spelen in het

proces van aanpassing en herdefiniëring, rekening houdend met de kritische kanttekeningen van de zijde van de Inspectie.

De Raad heeft deze opdracht met betrekking tot de begeleiding van de bijstelling van de startbekwaamheden leraar primair onderwijs aanvaard. Hij heeft daartoe bij beschikking van 24 augustus 1996 een begeleidingscommissie ingesteld, bestaande uit de volgende leden:

prof. dr. J. van Westrhenen (voorzitter);

drs. J.T.E. van der Wolf-Van Beukering;

prof. dr. F.K. Kieviet en

prof. dr. A.M.P. Knoers.

De Raad spreekt zijn grote waardering uit voor de wijze waarop de begeleidingscommissie zich van deze verantwoordelijkheid heeft gekweten, onverlet latend de formele verantwoordelijkheid van de Raad voor de uitkomsten van het begeleidingsproces.

Er heeft gedurende de afgelopen maanden intensief overleg plaatsgevonden tussen de begeleidingscommissie en de ontwikkelgroep om tot de gewenste bijstelling van de startbekwaamheden te komen. Opgemerkt moet worden dat bedoeld overleg, ondanks de weerbarstigheid van de problematiek, in een constructieve en coöperatieve sfeer is verlopen. Daarnaast is er tussentijds regelmatig overleg geweest tussen de begeleidingscommissie en de Raad om de voortgang van het proces te bewaken.

2. Reflectie op de inhoud van het document

Het ontwerpen en definiëren van startbekwaamheden op een wijze zoals nu is geschied voor de leraar primair onderwijs is relatief nieuw en kent in die zin geen traditie in het Nederlandse onderwijs. Om die reden moet het op dit moment aanvaardbaar worden geacht dat het document, waarvan de Raad overigens van opvatting is dat het de toets der kritiek kan doorstaan, moet worden beschouwd als een document dat regelmatig evaluatie, actualisering en bijstelling behoeft. De Raad denkt hierbij, evenals de begeleidingscommissie, aan perioden van circa vijf jaar. Hij verwijst in dit verband naar het raadsadvies over de discussienota "Vitale lerarenopleidingen" van 18 september 1995 waarin hij heeft gewezen op de noodzaak van een daarmee samenhangende periodieke beoordeling van de opleidingen.

Aangezien er op dit moment wordt gewerkt aan de hoofdlijnen van het curriculum van de Pabo, acht de Raad het van belang dat het procesmanagement lerarenopleidingen (verder te noemen: PML) over dit document in formele zin kan beschikken, zodat het nog een rol kan spelen in dat proces.

3. Functies van de startbekwaamheden

Aan de startbekwaamheden kunnen de volgende functies worden toegekend:

1. een referentiekader voor de eindtermen van het opleidingscurriculum voor de Pabo;
2. een beoordelingskader voor de kwaliteit van het opleidingsprogramma door middel van visitaties en mogelijk op termijn accreditering;
3. een handreiking bij de verdere professionalisering van de leraar tijdens de uitoefening van de functie in de werksituatie, mede in relatie tot mogelijke post-initiële scholing en
4. een handreiking aan het adres van de bevoegde gezagen van basisscholen bij de beoordeling van leraren die mogelijk langs een andere weg dan de initiële opleiding een entree in het beroep willen maken (assessment-functie).

De Raad wil bij de hierboven genoemde functies het volgende onder uw aandacht brengen.

Allereerst is het - zoals reeds opgemerkt - voor de voortgang van het proces van curriculumontwikkeling, zoals dat nu onder regie van het PML tot stand wordt gebracht, van betekenis dat de in het document vermelde startbekwaamheden in formele zin door de minister worden vastgesteld, teneinde er nog een productieve en regulerende werking van te laten uitgaan op voornoemd proces. De Raad is van opvatting dat de kwaliteit van het document toekenning van een formele status aan de startbekwaamheden als referentiekader voor eindtermen rechtvaardigt.

De onderhavige startbekwaamheden zullen ten tweede een functie moeten vervullen bij de visitatie van de lerarenopleidingen. Bij de voorgenomen herprogrammering van de opleidingscurricula vanaf 1999 zal bij een eerstvolgende visitatie van de Pabo's moeten worden vastgesteld in hoeverre de opleidingen zich daadwerkelijk laten leiden door de startbekwaamheden, hierbij uitgaande van de vooronderstelling dat het PML deze in het nu lopende proces van definiëring van de hoofdlijnen van het curriculum een adequate plaats heeft kunnen geven. In hoeverre in integrale zin sprake is van een adequate vertaling van de eindtermen in het opleidingscurriculum van de Pabo alsmede de mate waarin die vertaling op een kwalitatief toereikende wijze - in de zin van niveaubepaling - heeft plaatsgevonden, kan evenwel niet eerder worden vastgesteld dan na 2003. Met de HBO-raad zullen in dit verband nadere afspraken moeten worden gemaakt over de wijze waarop aan de visitatie vorm gegeven zal worden. De Raad tekent hier overigens bij aan dat een kwaliteitsbeoordeling meer referenties omvat dan de relatie met de bekwaamheidseisen. Hij noemt onder andere het schoolklimaat en het management.

Zoals uit de formulering van de startbekwaamheden blijkt, kan - als derde functie - tijdens de initiële opleiding de basis worden gelegd voor het adequaat functioneren van de leraar. Een (groot) aantal bekwaamheden veronderstelt evenwel een verdere doorgroaicapaciteit van de leraar, wanneer deze eenmaal in het onderwijs werkzaam is. Ten einde leraren in de gelegenheid te stellen hieraan invulling te geven, is het van belang dat de overheid, de schoolbesturen en het schoolmanagement zich verplicht weten om leraren de mogelijkheid te bieden tot het volgen van aanvullende - en door de overheid erkende - scholing, die gericht zou moeten zijn op:

- verdere verdieping van de inhoudelijke bekwaamheid van de leraar;
- verdere verdieping van het pedagogisch-didactisch functioneren en
- mogelijk ook verdere specialisatie in bepaalde functionele gebieden die voor een adequate rolvulling van de leraar noodzakelijk zijn.

Overigens geldt ook voor de leraren dat zij zich verplicht weten van de geboden mogelijkheden gebruik te maken. In dit kader kan wellicht ook de nog te ontwikkelen beroepscode voor de beroepsgroep een stimulerende rol spelen.

Een vierde functie van de startbekwaamheden betreft de functie als beoordelingsinstrument voor leraren die langs een andere weg dan de initiële opleiding voor leraar basisonderwijs een entree willen maken in het basisonderwijs. Ten behoeve van de beoordeling van de potentiële geschiktheid van de aankomende, onbevoegde leraar door de bevoegde gezagen is het wenselijk de startbekwaamheden te 'vertalen' in een hanteerbaar beoordelingsinstrument op basis waarvan de bevoegde gezagen zich van deze taak kunnen kwijten. Dit geldt mutatis mutandis ook voor leraren die op grond van eerder verworven kwalificaties zullen herintreden in het beroep. Het is de Raad bekend dat er activiteiten worden ontplooid om tot een beoordelingsinstrument te komen. De Raad merkt in dit kader op dat in nadere regelingen moet worden voorzien om tot formele sanctionering te kunnen komen van de uitkomst van de door het bevoegd gezag opgestelde beoordeling. Het is noodzakelijk deze formele sanctionering in handen te leggen van de Inspectie, gelet op de daar neergelegde verantwoordelijkheid om de kwaliteit van het onderwijs, c.q. de kwaliteit van het functioneren van de leraar, in algemene zin te beoordelen.

4. De wettelijke verankering van de startbekwaamheden

Artikel 7.16 van de WHW biedt de mogelijkheid om bij algemene maatregel van bestuur inrichtingsvoorschriften te geven ten aanzien van lerarenopleidingen. Daarmee is het tevens mogelijk de startbekwaamheden een wettelijke basis te geven. Evenals de begeleidingscommissie beveelt de Raad u aan daartoe op korte termijn over te gaan en in de algemene maatregel van bestuur tevens een evaluatie-

bepaling op te nemen. Op een nader moment zou kunnen worden gezien in hoeverre een verankering van de startbekwaamheden kan plaatsvinden in de aangekondigde Wet op het Leraarschap.

5. Ter afsluiting

De Raad adviseert in positieve zin over de kwaliteit van de voorgelegde startbekwaamheden. Hij geeft u dan ook in overweging over te gaan tot formele vaststelling van deze startbekwaamheden met het oog op het lopende proces van herziening van het Pabo-curriculum dat onder leiding van het PML gestalte krijgt. Voorts adviseert de Raad de verschillende functies van de startbekwaamheden te onderschrijven en de daarbij voorgestelde initiatieven te nemen. Afsluitend beveelt hij aan de startbekwaamheden leraar primair onderwijs voorlopig in de vorm van een algemene maatregel van bestuur, als bedoeld in artikel 7.16 van de WHW, een formele status te geven in het perspectief van een andere formele erkenning indien daadwerkelijk een Wet op het Leraarschap tot stand wordt gebracht.

Namens de Onderwijsraad,

prof. dr. J.M.G. Leune, voorzitter,

mr. drs. H.J.M. Hoefnagel, algemeen secretaris